

Vodenice u banjaluckom kraju

Autor Administrator
Friday, 11 May 2007

Vodenice u banjaluckom kraju U davnoj prošlosti na obalama Vrbasa u banjaluckoj kotlini bilo je mnogo mlinova. Tako se spominje, da su sredinom 16. stoljeća u Banjoj Luci postojala četiri mlina, od kojih su dva bila na laama, a svjedoči i Hamdija Kreševljaković kad kaže: "Bilo je mlinova i na laama. Takva dva mlina bila su 1554. na Vrbasu u Gornjem i Škeru13"

{mosgoogle center} Krajem turske i tijekom austrijske uprave na Vrbasu je bio niz većih i manjih mlinova. Jedan od većih bio je trapiski mlin s tri kola, izgrađen 1872. godine. Dvije godine kasnije don Mihovil Pavlinović kod o. trapista nalazi još jedan mlin s velikim bočnim kolom, kombiniran s prvotnom pilanom: "Od istoka skok Vrbasa navraćen na veliko kolo: s jednog kraja ono melje žito, a s drugoga pila daske14". Po etkom 20. stoljeća franjevci petrieva kog samostana imali su mlin na Vrbasu iznad utoka i Rijeke a ispod Termanovih kuća. Godine 1919. otuđili su ga i prodali knezu Franji Komarici iz Novakovića a za svotu od 3000 kruna15. Inič se da je franjevcima mnogo nedostajao ovaj mlin, pa su odlučili 1929. godine kupiti kamen za mlin Tunje Matijevića a iz Prijeana, s tim, da se Tunjo sudbeno i gruntovno obveže "dati pravo samostanu na bent mlinski i da samostan ima stalno pravo besplatno mljeti16". Inič se da je to i ostvareno. Na manjim tokovima, na rijecima i potocima koji teku po banjaluckom kraju, bilo je mnogo manjih vodenica klasičnog tipa. Bilo ih je po bližjoj okolini grada, kao i u neudaljenijim selima ivaškog kraja, posebno na Bukovici i rječici, koja od Ivanjske i Mišina Hana dolazi kroz Prijakovce i ulijeva se u Dragoaj. Na rječici koja teče kroz Motike i Rakovac bilo je više vodenica:- mlin kod Frane Žižka- mlin kod Marka Ljevara- mlin pod Sobama

- Kovačevića mlin na Bukvinim barama... Na potoku koji dolazi motički iz Martinovića a bila su tri mlina: Todićeva, Martinovića i mlina Ive Vranića. Na iškovačkoj rječici bili su mlinovi:- Pile Radmana- Koarević/Petrovićeva/ mlin- dva mlina i Jurićeva/ Jurićeva/- Kuljančeva mlin- Kečevićeva/ Ante Kuljančeva/ mlin- Golubski mlin- i rječica/ Ive Gačevićeva/ mlin- Radmanov mlin- Mrčevićeva mlin- Gagulin mlin i

- mlin Petra Radmana i Zvonke Komarice. Neke od ovih vodenica poznate su kao geografski toponimi. Takvi su: Josipovića mlin pod iškovačkom na motički rječici, te mlin iškovački u Barlovačkim "lukama" na Bukovici. Gradioga je Ivo Orlovac zvan Duplak, pa odatle potječe i uzrečica: "Duplak gradi iškovački". Na potoku pored Burinih kuća a u donjem dijelu Barlovača postojao je i uveni mlin Stolova. To je bio mlin Bartulovića i Bumbara. Ovdje je zanimljivo spomenuti i uveni Lendrić mlin na budžici koj obala Vrbasa. Kad smo već u domenu zanimljivosti, spomenimo i mlin Nine Jakićeva a u Prijeana. Nine je bio električni kod o. trapista, pa je unio inovacije na prijenosima s velikog kola na kamene diskove. To je inič sistemom zupčanika, pa je kolo - pokretano množinom vode - prenosilo brze obrtaje na kamenje. Međutim, ovaj mlin je bio poseban po svojoj gradnji. Izgrađen je stotinjak metara niže sadašnjeg pješčanika kog mosta na Vrbasu, koji Prijeana vezuje sa Zalužanima. Bio je povezan s golemim stablom topole. Bolje rećeno, sagrađen je oko istog stabla, tako da se dobiva dojam da topola izrasta iz granevine mlina. Kako je topola izrasla gotovo iz vode i mlin s njom nadnesen nad rijeku, s obale se u njega ulazilo malim drvenim mostićem. Kad bi nabujala rijeka, jedva bi se zapažalo veliko bočno kolo. Ono i mlin bi dobrim dijelom bili pod vodom. Da nije bilo snažnog stabla topole, matica rijeke bi jednostavno odnijela mlin. {mosgoogle center} Najbolji mlin imao je Tunjo Matijević u Prijeana. Matijevići su najprije imali običnu vodenicu, zatim već i mlin s dva klasična kola, da bi kasnije izgradili već i mlin s bočnim kolom. Zahvaljujući prijenosu, to veliko kolo je pokretalo dva para kamenova. Tunjin mlin je mogao dnevno samljeti i deset tona brašna. Kod njega su se mogli vidjeti uobičajeni redovi zaprega, s kojim su ljudi čekali da dođu na red. Dobar mlin bio je i kod Jurićevićeva, na granici Kuljana i Trna. I kod njega je bilo efikasno prijenosno rjećenje, kojim je jedno kolo pokretalo dva para kamenova. "Iz knjige: S Banjaluckih strana autora: Fra Jurice ićevića"